

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Персонологія

Назва дисципліни

Галузь знань – 23 – Соціальна робота

Спеціальність – 231 Соціальна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС

Шифр дисципліни – ОЗП4

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)

Факультет – Гуманітарно-педагогічний

Кафедра – Соціальної роботи і соціальної педагогіки

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	2	3	5	150	50	32		18		100			+	
З	2	3	5	150	16	8		8		134			+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг» за спеціальністю 231 Соціальна робота

Робоча програма складена д. пед. наук, проф. Ганна РІДКОДУБСЬКА
Підпис автора Науковий ступінь, учене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора

Схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

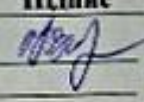
Протокол від 29 серпня 2025 № 1. Зав. кафедри Олена ВАСИЛЕНКО
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету Неля ПОДЛЕВСЬКА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Гарант освітньо-професійної програми, канд. пед. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Наталія СИНЮК

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Персонологія» є складовою обов'язкової частини дисциплін загальної підготовки фахівців першого (бакалаврського) освітнього рівня за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Пререквізити – ОЗП.01 Українська мова (за професійним спрямуванням), ОЗП.03 Вступ до фаху, ОЗП.05 Іноземна мова, ОЗП.07 Інформаційно-комунікаційні технології в соціальній роботі

Постреквізити – ОФП.02 Ведення професійних документів, ОФП.13 Основи індивідуального та групового консультування в соціальній роботі, ОФП.27 Переддипломна практика, ОФП.28 Кваліфікаційна робота.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

– **компетентності**: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 03); Здатність планувати та управляти часом (ЗК 05); Здатність виявляти ініціативу та підприємливість (ЗК 06); Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 09); Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 10); Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 11); Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах (ФК 08); Здатність до розробки та реалізації соціальних проєктів і програм (ФК 13). Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи (ФК 19); Здатність використовувати інноваційні методи, практики та цифрові технології у соціальній роботі, професійно розвиватися, ініціювати та впроваджувати соціальні зміни на засадах партнерства для вирішення складних соціальних проблем в умовах сучасних соціальних викликів і трансформацій (УК 02);

– **програмні результати навчання**: Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами (ПРН 01); Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань, в тому числі на етапі раннього втручання (ПРН 07); Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги (ПРН 09); Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки (ПРН 23); Надавати комплексну психосоціальну підтримку, соціальне консультування та кризове втручання через застосування сучасних методів індивідуального та групового консультування, соціальної реабілітації, соціального супроводу й супервізії, адаптуючи їх до потреб різних категорій клієнтів та вразливих груп населення, з урахуванням сучасних національних та міжнародних стандартів соціальної роботи й соціальних викликів (ПРН 24).

Мета дисципліни. Формування знань здобувачів з теоретичних та практико-орієнтованих проблем соціальної роботи, логіки психології особистості, теоретичних основ соціальної роботи, прийомів аналізу та передбачення його подальшого розвитку.

Предмет дисципліни. Теоретичні і практичні засади розвитку персонології як науки, інноваційних методів, технологій та практики в системі соціальної роботи.

Завдання дисципліни. Формувати знання здобувачів з теоретичних основ персонології, технологій та практики в сфері соціальної роботи, основних етапів реалізації, методики та методів їх трансформації, застосування інноваційних технологій в сфері соціальної роботи та консультування.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач має: *проводити* дослідження з метою виявлення потенційних клієнтів; *давати* психолого-педагогічну характеристику клієнту; розробляти програму по роботі з метою подолання кризової ситуації; *проводити* профілактичну роботу.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Практичні заняття	СРС	Лекції	Практичні заняття	СРС
Тема 1. Витоки соціально-філософських знань про особистість у світовій та українській гуманітарній традиції.	2	2	6	2	2	8
Тема 2. Становлення персонології як окремої галузі знань у ХІХ столітті.	2		6			8
Тема 3. Класичні концепції особистості в персонології ХІХ ст. та їх вплив на сучасні підходи.	2		6			8
Тема 4. Соціальна структура персонології як міждисциплінарного наукового напрямку.	2		6			8
Тема 5. Багатовимірність особистості: філософське, психологічне, соціальне та культурне виміри.	2	2	6	2	2	8
Тема 6. Персонологія як соціальний пріоритет: роль особистості в розвитку суспільства.	2		6			8
Тема 7. Соціалізація людини як процес взаємодії особистості та соціуму.	2		6			8
Тема 8. Взаємозв'язок особистісного розвитку та соціальних інститутів.	2	2	6	2	2	8
Тема 9. Механізми формування соціальних ролей у контексті персонології.	2		6			8
Тема 10. Суспільні зв'язки та їх значення в процесі становлення міжособистісних відносин.	2		6			8
Тема 11. Комунікація як базовий інструмент розвитку міжперсональних стосунків.	2	2	6	2	2	8
Тема 12. Духовна мобільність особистості: сутність і значення в персонології.	2		6			8
Тема 13. Гуманізм як засадничий світоглядний принцип формування української особистості.	2		6			8
Тема 14. Волонтаристська природа мудрості українства як персонологічне явище.	2	2	6	2	2	6
Тема 15. Реклама як інструмент інформаційного впливу у соціальній сфері.	2	2	8	2	2	12
Тема 16. Реклама в системі інформаційного права та інтелектуальної власності як ресурс соціальної роботи.	2		8			12
Разом:	32	18	100	8	8	134

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Основні етапи становлення персонології як науки Витоки у філософських ученнях Стародавнього світу; формування уявлень про людину як суб'єкта та соціум як систему; передумови для появи персонологічного знання. Літ.: 2 [20-43]; 4 [28-34]; 10 [40-46];	2
2	Тема 2. Розвиток філософських знань у Стародавньому світі: погляди на людину та суспільство Античні концепції особистості; соціальний порядок у поглядах Платона й Арістотеля; соціоприродна сутність людини Літ.: [2, с. 11-15, 3, с. 26-29, 15]	2
3	Тема 3. Соціально-філософські знання епохи Середньовіччя Погляди А. Блаженного, Ф. Аквінського, Т. Мора, Т. Кампанелли; формування християнської антропології; співвідношення духовного й соціального буття людини. Літ.: [2, с. 19-26, 3, с. 31-38, 11, с. 17-21, 17, с. 82]	2
4	Тема 4. Формування соціально-філософських знань наприкінці Середньовіччя та в буржуазну епоху Теорії Н. Макіавеллі, Ж. Бодена, Г. Гроція, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Віко, М. Кондорсе, Й. Гердера, Г. Гегеля; становлення ідей суспільного договору, природного права та свободи особистості. Літ.: [2, с. 56-62, 3, с. 53-57, 5, с. 3-6]	2
5	Тема 5. Особливості формування класичної персонології Концептуалізація особистості як цілісної системи; наукові підходи XIX ст.; поява перших персонологічних категорій. Літ.: [3, с. 38-45, 5, с. 50-51, 11, с. 86-87]	2
6	Тема 6. Персонологія як наука про людину в суспільстві Предмет, об'єкт, методи; особистість як соціально-діяльнісний суб'єкт; взаємодія індивіда й соціуму. Літ.: [3, с. 45-52, 4]	2
7	Тема 7. Місце персонології в системі соціальних наук. Структура та функції персонології Функції описова, пояснювальна, прогностична; зв'язок із соціологією, психологією, педагогікою; міждисциплінарний характер науки. Літ.: [2, с. 62-65]	2
8	Тема 8. Фундаменталізм О. Конта та розвиток соціоантропологічної школи Ідеї позитивізму; внесок Г. Спенсера; науковий дарвінізм та еволюція уявлень про особистість у суспільстві Літ.: [2, с. 76-82, 3, с. 111-118, 15, 17]	2
9	Тема 9. Соціально-психологічний вектор у персонології та німецька персонологічна філософія Марксизм як філософія соціуму й особистості; формальна школа; погляди на діяльність, свідомість і соціальні відносини Літ.: [2, с. 79-80, 3, с. 107-111]	2

10	Тема 10. Соціологічна спадщина в персонологічних ідеях М. Вебера Соціальна дія, ціннісні орієнтації, типологія соціальної поведінки; значення веберіанства для сучасної персонології. Літ.: [2, с. 70-72]	2
11	Тема 11. Соціальна структура персонології та багатовимірність особистості як соціальний пріоритет Вибірковий метод і математична статистика; гносеологічно-епістемологічні засади знань; духовний капітал як фактор самозбереження; мовна свідомість; ідейний пріоритет персонології. Літ.: [2, с. 65-70]	2
12	Тема 12. Соціалізація людини: особистість і суспільство Соціалізація як категорія соціальної педагогіки; фактори соціалізації; соціальна адаптація як її складова. Літ.: [2, с. 82-84, 3, с. 103-106, 17, с. 210-211]	2
13	Тема 13. Соціалізація в родині та міжперсональні зв'язки як основа соціальних відносин Сімейне виховання; історична специфіка соціалізації дитинства; особливості соціалізації дошкільника; шкільні моделі та їхній вплив на розвиток особистості. Література: [2, с. 70-76, 3, с. 103-106, 19, с. 210-211]	2
14	Тема 14. Духовна мобільність у персонології та гуманізм як волюнтаристська природа мудрості українства Гуманістичні засади української культури; духовно-моральні виміри становлення особистості; ціннісні орієнтири. Літ.: [2, с. 31-46]	2
15	Тема 15. Специфіка різних видів соціалізації та соціально-педагогічна віктимологія Етнічна, економічна, екологічна, спортивна соціалізація; людина як жертва соціалізаційних впливів; соціалізованість як результат успішного розвитку Літ.: [2, с. 35-55, 3, с. 69-90, 7, с. 16-38, 12, с. 18-27]	2
16	Тема 16. Реклама як інструмент інформаційного права та інтелектуальної власності в соціальній роботі Історія реклами у соціальній сфері; структура рекламного продукту; правове регулювання; гендерна рівність, свобода слова; соціальна практика реклами Література: [2, с. 46-55, 3, с. 91-94, 7, с. 39-44, 12, с. 30-32]	2
Разом:		32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Тема 2. Розвиток філософських знань у Стародавньому світі: погляди на людину та суспільство Античні концепції особистості; соціальний порядок у поглядах Платона й Арістотеля; соціоприродна сутність людини Літ.: [3, с. 38-45, 5, с. 50-51, 11, с. 86-87]	2
2	Тема 5. Особливості формування класичної персонології Концептуалізація особистості як цілісної системи; наукові підходи XIX ст.; поява перших персонологічних категорій. Літ.: [3, с. 38-45, 5, с. 50-51, 11, с. 86-87]	2
3	Тема 6. Персонологія як наука про людину в суспільстві	2

	Предмет, об'єкт, методи; особистість як соціально-діяльнісний суб'єкт; взаємодія індивіда й соціуму. Літ.: [2, с. 35-55, 3, с. 69-90, 7, с. 16-38, 12, с. 18-27]	
4	Тема 9. Соціально-психологічний вектор у персонології та німецька персонологічна філософія Марксизм як філософія соціуму й особистості; формальна школа; погляди на діяльність, свідомість і соціальні відносини Літ.: [2, с. 35-55, 3, с. 69-90, 7, с. 16-38, 12, с. 18-27]	2
Разом:		8

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ практикт. заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Основні етапи становлення персонології як науки. Розвиток філософських знань у Стародавньому світі. Погляди на людину та суспільство Соціально-філософські знання епохи Середньовіччя (теорії А. Блаженного, Ф. Аквінського, Т. Мора, Т. Кампанелли Спроби формування соціально-філософських знань (кінець Середньовіччя – початок буржуазної епохи) – Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Дж. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Віко, М. Кондорсе, Й. Гердер, Г. Гегель	2
2	Особливості формування класичної персонології. Персонологія як наука про людину в суспільстві Місце персонології в системі соціальних наук. Структура та основні функції персонології. Особливості історичного розвитку персонології як науки. Фундаменталізм О. Конта Соціоантропологічна школа в персонології: вчення Г. Спенсера, науковий дарвінізм Соціально-психологічний вектор у персонології Німецька персонологічна філософія: вчення марксизму та формальної філософії Соціологічна спадщина в персонологічних ідеях М. Вебера	2
3	Соціальна структура персонології. Багатовимірність персонології як соціальний пріоритет у суспільстві Вибірковий метод математичної статистики. Гносеологічно-епістемологічна концепція знань в персонології. Парадигмальна система ціннісних орієнтирів у форматі духовного капіталу як запорука персонального самозбереження Мовна свідомість Ідейний пріоритет персонології	2
4	Соціалізація людини: особистість та суспільство Соціалізація як провідна категорія соціальної педагогіки та соціально-педагогічне явище. Фактори соціалізації як умова її здійснення. Соціальна адаптація як складова соціалізації особистості	2
5	Суспільні зв'язки в міжперсональних відносинах Соціалізація в родині – специфіка і напрями. Особливості соціалізації дитинства в історичному контексті Особливості соціалізації у дошкільному віці Соціально-педагогічні особливості шкільної соціалізації. Моделі шкіл та їх вплив на соціалізацію особистості	2

6	Духовна мобільність в персонології. Гуманізм як волюнтаристська природа мудрості українства Специфіка різних видів соціалізації (етнічної, економічної, екологічної, спортивної та ін.) Соціально-педагогічна віктимологія. Людина як жертва соціалізації. Соціалізованість як результат позитивної соціалізації	2
7	Реклама як інструмент інформаційного права та інтелектуальної власності в соціальній роботі. Історія виникнення та специфіка розвитку реклами в соціальній роботі Структурні компоненти реклами. Правове регулювання рекламної діяльності в Україні Захист гендерної рівності, права на свободу слова, свободу дії у сфері реклами. Соціальна практика в рекламній діяльності	2
8	Основні етапи становлення персонології як науки. Розвиток філософських знань у Стародавньому світі. Погляди на людину та суспільство Соціально-філософські знання епохи Середньовіччя (теорії А. Блаженного, Ф. Аквінського, Т. Мора, Т. Кампанелли Спроби формування соціально-філософських знань (кінець Середньовіччя – початок буржуазної епохи) – Н. Макіавеллі, Ж. Боден, Г. Гроцій, Т. Дж. Гоббс, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Дж. Віко, М. Кондорсе, Й. Гердер, Г. Гегель	2
9	Особливості формування класичної персонології. Персонологія як наука про людину в суспільстві Місце персонології в системі соціальних наук. Структура та основні функції персонології. Особливості історичного розвитку персонології як науки. Фундаменталізм О. Конта Соціоантропологічна школа в персонології: вчення Г. Спенсера, науковий дарвінізм Соціально-психологічний вектор у персонології Німецька персонологічна філософія: вчення марксизму та формальної філософії Соціологічна спадщина в персонологічних ідеях М. Вебера	2
Разом:		18

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Тема Особливості формування класичної персонології. Персонологія як наука про людину в суспільстві Місце персонології в системі соціальних наук. Структура та основні функції персонології. Особливості історичного розвитку персонології як науки. Фундаменталізм О. Конта Соціоантропологічна школа в персонології: вчення Г. Спенсера, науковий дарвінізм Соціально-психологічний вектор у персонології Німецька персонологічна філософія: вчення марксизму та формальної філософії Соціологічна спадщина в персонологічних ідеях М. Вебера Літ.: [1-5]	4
2	Тема Реклама як інструмент інформаційного права та інтелектуальної власності в соціальній роботі. Історія виникнення та специфіка розвитку реклами в соціальній роботі Структурні компоненти реклами. Правове регулювання рекламної діяльності в Україні Захист гендерної рівності, права на свободу слова, свободу дії у сфері реклами. Соціальна практика в рекламній діяльності Літ.: [1-3, 4,7]	4
Разом:		8

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, виконанні індивідуальних завдань, тестування з теоретичного матеріалу тощо. Студенти заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач вищої освіти отримує у викладача у період настановної сесії. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до практичного заняття.	6
2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до практичного заняття.	6
3	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до практичного заняття.	6
4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до практичного заняття.	7
5	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до практичного заняття.	6
6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 1-6.	6
7	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до практичного заняття. Консультація з вибору теми ІДЗ.	7

8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
9	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
11	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т12, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
13	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
15	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т15, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	6
16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т16, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 7-16. Захист ІДЗ.	8
Разом:		100

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) та індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань для самостійної роботи здобувачів

1. Персонологічні дослідження особистості: ключові теоретичні підходи та наукові традиції.
2. Особливості застосування кількісних і якісних методів у вивченні особистості.
3. Роль емпіричних досліджень у виявленні закономірностей розвитку та функціонування особистості.
4. Планування персонологічного дослідження: основні етапи, логіка та принципи.
5. Методи збирання персонологічної інформації: психодіагностика, інтерв'ю, спостереження, аналіз продуктів діяльності.
6. Етичні аспекти дослідження особистості: конфіденційність, інформована згода, відповідальність дослідника.
7. Принципи аналізу, інтерпретації та узагальнення результатів персонологічних досліджень.
8. Інноваційні персонологічні підходи: сучасні концепції особистісного розвитку та IT-інструменти оцінювання.
9. Проблеми валідності й надійності даних у персонології та шляхи їх забезпечення.
10. Значення інформаційних технологій у сучасних персонологічних дослідженнях (комп'ютерна психодіагностика, цифрові трекери, аналіз поведінкових даних).
11. Особливості вивчення особистості представників вразливих соціальних груп: етичні та методологічні нюанси.
12. Персонологічні моделі прогнозування поведінки та розвитку особистості.

13. Експеримент як метод дослідження особистісних характеристик: можливості та обмеження.
14. Використання соціологічних та психологічних методів для комплексного аналізу особистості.
15. Створення програм розвитку особистості на основі персонологічних досліджень.
16. Теоретичне моделювання структури особистості у сучасній персонології.
17. Труднощі впровадження результатів персонологічних досліджень у практику психологічної допомоги й освіти.
18. Міждисциплінарні підходи до аналізу особистості: інтеграція психології, педагогіки, біології та соціальних наук.
19. Сучасні особистісні тренди (цінності, поведінкові патерни, стилі мислення) як об'єкти персонологічного аналізу.

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (бесіда, демонстрування, спостереження, з використанням кейсів, презентацій), самостійна робота (індивідуальне домашнє завдання, опрацювання теоретичного матеріалу).

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: методи навчання за джерелом передачі і сприймання інформації (словесні (пояснення, дискусія, консультування), практичні (інструктування, розв'язування ситуаційних задач), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації; за рівнем самостійності пізнавальної діяльності (методи проблемного викладу, частково пошукові, дослідницькі); методи стимулювання і мотивації учіння, інтерактивні; метод аналізу конкретних ситуацій (case-study) з використанням технологій візуалізації, інформаційно-комунікаційних та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи);
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами задач).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати реферат за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у 3 семестрі

Аудиторна робота								Контрольні заходи		Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
Третій семестр												Сума балів
Практичні заняття								Тестовий контроль:		ІДЗ*	Іспит	
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	T1-6	T7-16			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)												
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	24-40	60-100**
24-40								6-10		6-10	24-40	

Примітка: *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; Т* – тема навчальної дисципліни;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом
		Третій семестр					Сума балів
Практичне заняття		Контрольна робота		Тестовий контроль	ІДЗ*	Іспит	
1	2	Якість виконання	Захист роботи	T1-16			
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)							
3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	6-10	30-50	60-100
6-10		15-25		3-5	6-10	30-50	

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання трьох завдань – два теоретичних і одне – практичне. Кількість завдань у контрольній роботі залежно від особливостей дисципліни визначає кафедра. Зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються якість її виконання та захист, кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних завдань – 5 балами, практичне завдання 10 балами, загальна максимальна сума балів становить 20.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Таблиця – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Практичне завдання	6	8	10
Всього балів	12	16	20

*Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.*

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижченаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
1	2
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь здобувача будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.

Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів). При підготовці реферату у якості ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (10) за його виконання.

Орієнтована тематика індивідуальних домашніх завдань (рефератів)

1. Еволюція уявлень про особистість у філософських системах від Античності до Середньовіччя.
2. Соціально-філософські концепції особистості доби Просвітництва та їх вплив на формування персонології.
3. Класична персонологія XIX століття: ключові ідеї, напрями та наукові представники.
4. Позитивізм О. Конта та його значення для становлення персонології як науки.
5. Соціоантропологічна школа Г. Спенсера та вплив дарвінізму на персонологічні дослідження.
6. Соціальна дія та типологія особистості у концепції М. Вебера.
7. Міждисциплінарний характер персонології: взаємозв'язок філософії, соціології, психології та педагогіки.
8. Багатовимірність особистості: сучасні концептуальні підходи у персонології.
9. Соціалізація як процес становлення особистості: моделі, фактори та механізми.
10. Міжперсональні відносини як простір формування соціальних зв'язків особистості.
11. Духовна мобільність та гуманістичні засади української персонологічної традиції.
12. Персонологічні аспекти гендерної ідентичності, свободи дії та самопрезентації.
13. Соціально-педагогічна віктимологія: людина як жертва соціалізаційних впливів.
14. Парадигма духовного капіталу як фактор персонального розвитку та самозбереження.
15. Реклама як соціокультурний інструмент впливу: персоналістичні аспекти, правове регулювання та етика.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 30 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–20	21–26	27–30
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Здобувач може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту*

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	10	15
Теоретичне питання № 2	6	10	15
Практичне завдання	8	14	20
Разом:	30		50

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

11. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Специфіка персонології як науки про особистість.
2. Структура персонології.
3. Міждисциплінарний характер персонології.
4. Предмет вивчення теоретичної персонології.
5. Основні джерела і категорії персонологічного пізнання.
6. Синтез теорій особистості в персонології.
7. Зв'язок між теоретичною і консультативною персонологією.
8. Розуміння особистості в глибинній, екзистенціальній, гуманістичній парадигмі.
9. Онтологічне і феноменологічне визначення особистості.
10. Персонологічне значення категорій “буття”, “існування”, “жит-тя”.
11. Положення і позиції особистості в житті.
12. Способи життя особистості, їх специфіка і взаємозв'язки.
13. Значення категорії “життя особистості” в консультативній пер-сонології.
14. Аспекти психологічного вивчення особистості в її зв'язку зі сві-том.

15. Вивчення особистості в контексті єдиного світу на прикладі теорії С. Л. Рубінштейна.
16. Поняття “світу індивідуальної особистості”.
17. Внутрішній світ особистості.
18. Ідея про множинність світів особистості.
19. Критерії розрізнення “світів життя” особистості.
20. Значення моделі особових світів для консультативної персоно-логії.
21. Феноменологічний підхід до проблеми життя особистості в світі.
22. Моделі внутрішніх просторів життя особистості.
23. Критерії індивідуального самопізнання і самооцінки внутріш-нього простору.
24. Складові внутрішнього життя особистості та їх рефлексія.
25. Феноменологічні позиції особистості у своєму житті та у світі.
26. Значення категорії “суб’єкт” в персонології.
27. Філософсько-психологічні визначення особистості-суб’єкта.
28. Психологічні моделі властивостей особистості-суб’єкта.
29. Категорії “єдиного” і “множинного суб’єкта” в персонології.
30. Мультисуб’єктна модель особистості.
31. Значення суб’єктного підходу для консультативної персоноло-гії.
32. Які аспекти особистості позначає категорія “індивідуальність”?
33. Персонологічні моделі індивідуальності.
34. Персонолог як дослідник, творець консультативних і психоте-рапевтичних технологій, аналітик, консультант
35. Установка на синтез знань про особу: міфологічних, філософ-ських, літературних, природно-наукових, культурологічних, психологічних.
36. Принцип єдності методології, теорії, концептуальних моделей і практики в психології особистості.
37. Зв’язок вітчизняної і зарубіжної традицій в розвитку сучасної психології особи.
38. Взаємовплив теорій особистості.
39. Розвиток концепції особи як суб’єкта життя (С. Л. Рубінштейн, К. А. Абульханова).
40. Теорії розвитку особистості.
41. Культурно-психологічний підхід до особистості.
42. Розгляд процесу пізнання особистості в контексті культурної динаміки.
43. Кількісні, якісні, інтерпретаційні моделі аналізу і узагальнення персонологічних даних.
44. Технології супервізії і експертизи в персонології.
45. Побудова моделей особистості.
46. Психотерапевтичний метод в психології особистості.
47. Синтез способів і методів психології особистості.
48. Практична спрямованість і теоретична цінність вивчення осо-бистості в парадигмі “життя”.
49. Консультативне і психотерапевтичне значення розуміння осо-бистості в контексті життя.
50. Співвідношення спонтанності, суб’єктної активності, рефлексії, самодіяльності і творчості в різних “способах життя” особистості.

12 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Персонологія» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою.

13 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп’ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проектор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальнонавчаних програм і операційних систем.

14. Рекомендована література:

Основна

1. Гальчинська О., Семігіна Т. Інтегрована програма з формування прихильності до АРТ у клієнтів ВІЛ-сервісних організацій та розвитку їхньої економічної самостійності. В 3 ч. Ч.1: Інтеграція програм формування прихильності до АРТ та розвитку економічної самостійності. Київ: Поліграф-плюс, 2024.
2. Попович В.М. Соціологічний аналіз реінтеграції вимушених переселенців. Соціальна робота: виклики сьогодення: Збірник наукових праць за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної конференції / В. Попович, Г. Баршацька Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2022. с. 170-176.
3. Попович В.М. Філософія становлення професійного іміджу. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць. Запоріжжя: «Видавництво ЗНУ», 2023. Вип. 76. С. 157-169.
4. Столярик О.Ю., Семігіна Т. В. Допомога сім'ями, які виховують дітей з аутизмом: що можуть соціальні працівники? Pedagogical concept and its features, social work and linguology. Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2020.
5. Управління соціальними процесами: навчальний посібник / О.А. Агарков (керівник авт. кол.), Г.Ю. Баршацька, В.В. Кузьмін, В.М. Попович, О.О. Турба, С.С. Щербина. Запоріжжя: ЗНТУ, 2024, 217 с.
6. Фурман А. А. Психологія особистості: ціннісно-орієнтаційний вимір: монографія, 2022, 311с.

Додаткова:

1. Kamara J. K., Agho K, Renzaho A. Understanding disaster resilience in communities affected by recurrent drought in Lesotho and Swaziland – A qualitative study // PLoS ONE. 2019. Vol. 14(3). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212994> 52.
2. Lovelock R., Lyons, K., Powel J. Reflecting on Social Work - Discipline and Profession. London: Routledge, 2017. 262 p.
3. Payne M. Modern Social Work Theory London: Macmillan, 1991. P. 7-9.
4. Semigina T. Is Zero Discrimination possible? Voices from Ukraine // Getting to zero: Global social work responds to HIV /Henrickson M., et al. (Eds.). Geneva: UNAIDS and IASSW, 2017. P. 255-280.

15 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: URL <https://msn.khnu.km.ua> <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=949>.
2. Електронна бібліотека університету. URL: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/plage_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>